

Janne Teller

Büszke vagy rám, Joanna? **(*Er du stolt af mig, Joanna?*)**

(Regényrészletek)

– Nahát, hogy van?

Brill professzor harsányan, melegen üdvözöl, mintha régi barátok lennének.

Az irodája olyan, mint bármelyik egyetemi iroda, ahol jártam, és nem is ez érdekel. Azért jöttem, hogy a német, amerikai és közel-keleti helyzetről beszéljünk, és ezt is tesszük. Brill professzor kétszer is felhívott, amióta Párizsban találkoztunk, én azonban nem hívtam vissza.

– Nagyon elfoglalt voltam az utóbbi hónapokban – mentegetőzöm.

A professzor a jelek szerint nem neheztel rám. Meginvitál a szinte kórházian steril, ám meglepően széles kínálattal rendelkező kávézóba, és rendel két kávét.

Szóval, merrefelé tart Európa? – kérdezi, miután visszatérünk az irodájába.

Ez egy kolosszális kérdés, de értem, mire gondol, és beszélni kezdek arról az Európáról, amely a tömeges bevándorlással szemben a nacionalizmus felé és önmagába fordult, arról az Európáról, ahol paradox módon csak Merkel kancellár Németországa ragaszkodik még egy erkölcsi iránytűhöz, arról az Európáról, amit olyannyira átszöttek a háborúk és a különféle belső és külső szövetségek száalai, hogy szinte lehetetlen egységként tekinteni rá, olyan egységként, ami egy modern kori Európához méltó befolyással bírhatna a világban. Arról az Európáról, amely nem tud megegyezésre jutni, hogy hogyan és milyen mértékben avatkozzon bele a megszállt területek ügyébe, vagy hogy beleavatkozzon-e egyáltalán, mert a nemzetei mind más oldalon állnak, minden egyes konfliktus esetében. Pont úgy, ahogy a történelem során mindig.

– Sosem értettem, hogy az európaiak miért ragaszkodnak ilyen mértékben a múlthoz. Mintha csak hozzáláncolnák magukat a történelmükhöz. Minden racionális döntéshozatal előfeltétele az, hogy megfeleljünk a múlt sérelmeiről, legalábbis egy időre... Tisztában vagyok azzal, hogy az Atlanti-óceán innenső partján is jócskán volt részünk téves döntésekben – neveti el magát a professzor. – Csakhogy mi itt túllépünk rajtuk, és megyünk tovább, a következő kihívás felé.

Ez kissé sértően hangzik, de a professzor nem sértésnek szánta, és én is elnevetem magam, noha úgy vélem, hogy túlságosan leegyszerűsíti a dolgokat. A kedvessége ragályos.

– A történelmet nem lehet semmibe venni – mondom, továbbra is mosolyogva. – Ezt maga a történelem professzoraként mindenkinél jobban tudja... Különösen nem egy több ezer éves történelmet. Nézze csak meg, hogy ez mennyire félrevezette Amerikát Irakban. Panamáról, Vietnámról, Koreáról nem is beszélve...

Széttárom a karjaimat.

– Ne feledkezzen meg arról, hogy hova vezetett a történelem a maguk kontinensén – feleli Brill professzor. – A teljes múlt század erről szól, hol is kezdjük, ott van az első, majd a második világháború, a Balkán, nem is beszélve a gyarmatokról és azokról a háborúkról, amelyeket épp a gyarmatok függetlensége ellen vívtak. És aztán az összes fennmaradt gyarmati szövetség, amelyek igazából alá-fölé rendeltségről szólnak... Európa sajátos maszcabálja... Ha az ember belekeveredik, olyan, mint egy kibogozhatatlan fonálköteg...

Ismét nevetünk, hosszan és szívből, mintha ráébredtünk volna valami abszurd, nálunk nagyobb dologra.

– Azon gondolkodom, hogy vajon jobb vagy rosszabb-e a helyzet, ha a hibákat egy ország erkölcsi és szellemi felsőbbrendűségének gondolata diktálja? És mi van azokkal a tévedésekkel, amikor egyszerűen a hagyományokhoz ragaszkodva, vagy akár csak megszokásból és kényelemből tartjuk továbbra is tiszteletben a régi barátságokat és ellenségeskedéseket? – kérdezem, miközben a nevetésem köhögésbe fordul. Egy kis szünet után hozzáteszem: – És bármi is a válasz, vajon ez egyaránt vonatkozik a nemzetekre és az egyénekre?

Erről az jut eszembe, hogy az amerikaiak milyen könnyedén váltanak karriert, költöznek más országrészekbe, milyen könnyedén cserélik le a barátokat és ismerősöket. Egyedül a pártpolitikai hovatartozásukhoz ragaszkodnak, azt nem cserélik le. Ellentétben velünk, kontinentális európaiakkal, akik be vagyunk zárva a kulturális és társadalmi köreinkbe, akik ragaszkodunk a karrierünkhöz, és akiket röghöz köt a lakóhelyünk. És mégis úgy tűnik, hogy mi, a modern Európa nagy részében, az amerikaiakkal ellentétben, elég könnyen tudunk politikai nézeteket váltani, attól függően, hogy merről fújnak a gazdasági szelek, és mi a trend.

A fényszóró belehasít az erdő sötétjébe, táncoló fény-alakokat idézve elő, olyan közhelyes a kép, hogy egy pillanatra úgy érzem, mintha egy olcsó krimisorozat szereplője lennék, amit valami effektekre áhítózó B kategóriás filmrendező talált ki.

Hagyom, hogy a kocsí üresjáratban, csendben guruljon lefelé a hegyoldalon, amíg el nem érem a város szélén lévő sík platót. Nincs ugyan forgalom, egyetlen autó vagy ember sincs a láthatáron, mégis nagyon lassan vezetek. Amint lefelé hajtok a North Main Streeten, a temetőhöz közeledve, egyre lassítok, az autó végül már olyan lassan gurul, hogy akár sétálni is lehetne mellette, aztán még lassabban, míg végül a temető bejáratánál megállok.

Lekapcsolom a motort.

Kiszállok az autóból, és tétova léptekkel felmegyek a lépcsőn, sarkam üregesen kopog az öreg gránitköveken, felidézve egy elhalványult emléket, visszhangzó lépteim hangját a párizsi Louvre boltívei alatt néhány hónappal és egy örökkévalósággal ezelőtt. Senki sincs a közelben, mégis lassan, halkán lépkedek, szinte lábujjhegyen, mintha attól tartanék, hogy felébresztem a temető lakóit. Nem megyek egyenesen a sírodhoz, megállok, amikor meglátom Stonewall Jackson a sötétségből lassan kiváló szobrát. Fenségesen és mindenhatóan lebeg sok méter magasan a talapzatán, és csak az teszi emberivé, hogy egyik lábával mintha éppen előre lépne, miközben úgy támaszkodik a kardjára, mint egy sétatálcára.

Közelebb megyek, de a szobrot körülvevő rácsos vaskerítés megállít. Nem magas kerítés, csak combközépig ér. Körülnézek, senki sehol, majd átlépek rajta, kissé ügyetlenül, az egyik vasoszlop tuskéi elszakítják a nadrágomat, aztán ott állok a szobor lábánál.

Ilyen érzés volt, Joanna? Ilyen érzés megtenni valamit, ami tilos?

Nekem volt egy célom, apa. Mégis, mi a fenét csinálsz te itt?

Megvetés, mindig ez a megvetés.

Tényleg nincs rá mód, hogy jóvátegyem, amit tettem és nem tettem, Joanna?

Ami tőlem tellett, mindent megtettem, ezt meg kell értened.

Nem. Mindig ez van: nem, nem és nem.

– Te nem vagy az apám!

Egy becsapódó ajtó hangja.

Vagy csak képzelődtem?

Innen lentről még Jackson lábát sem érem el. De a lábazat alja piramisformájú, négy egymásra helyezett kőlapból áll, ami egyfajta lépcsőként használható. Aztán bonyolultabb lesz a dolog. A talpzat tetején van egy kiálló perem, azon nehéz lesz átjutni. Végül kihúzom a bőrövet a nadrágomból, az egyik végét feldobom, és némi küszködéssel sikerül hozzáerősítenem Jackson előrelépő, jobb lábához, kipróbálom, hogy megtart-e. Az övet hevederként használva óvatosan felhúzom magam, és lábaimmal kicsit ügyetlenül körülfonom a lábát. Összekuporodva, görcsösen kapaszkodom a bronz lábba, nehogy lezuhanjak.

Innen, a szobor lábától nem látok mást, csak Jackson nagy szakállát. Barátságosnak látszik, amolyan nagypapás módon. Feljebb akarok mászni, óvatosan térdre állok, aztán felegyenesedem, és a koszos bronzba kapaszkodva lassan felkúszom először a hasáig, majd a mellkasáig. A bronz csúszik, és a cipőm alig fér el Jackson katonacsizmája mellett, de már megragadtam a derekát, és ha hozzásimulok, nem veszítem el az egyensúlyom.

Óvatosan lenyúlok, lecsatolom az övet Jackson lábáról, majd új hurkot készítek, és a nyaka köré dobom. Nem tudom megmagyarázni, miért, de olyan magasra akarok mászni, ahol szembenézhetek vele. Bal kezemmel az övbe kapaszkodva felmászom a törzsén, a behajlított bal karnál lévő rés tökéletes támasztékot nyújt jobb lábamnak, és már fent is vagyok: ott ülök Stonewall Jackson vállán, két karomat szorosan a nyaka köré fonva.

Odalent a föld borzasztó messze van, olyan messze, hogy a sötétben nem is látom, olyan messze, hogy tudom, hogy ha leesnék, összetörném magam. Talán egész komolyan. Egy pillanatra a fivéreidre gondolok, és az unokahúgodra, Theresére. Aztán ismét rád.

Bátorság, apa.

Repülj, nagy madár, repülj.

Szárnycsapások.

Repülj.

Vigyázva, hogy ne veszítsem el az egyensúlyomat, kicsit oldalra dőlök, és szembenézek Jacksonnal. Elég nehezen megy, mert kénytelen vagyok a bal karommal átölelni a nyakát és a jobbal a karjába kapaszkodni, hogy ne csússzak le a válláról. A szeme fakó, de furcsán élethű tekintete balra, felfelé irányul, és egyenesen a szemembe néz.

Meghúzó a szakállát, tudom, hogy gyerekes, ráadásul teljesen felesleges is, mit sem változtat sem az ő szigorú arckifejezésén, sem azon, hogy én mit gondolok róla. Heves késztetést érzek arra, hogy leüssöm a fejét. De az egyetlen eszköz, ami nálam van, a kulcsom, és bár minden erőmet bevetem, csak néhány felületes karcolást ejtek kiálló arccsontján. Másutt is megpróbálkozom, de túl erős az öntvény, még egy gombot sem tudok leverni az egyenruhájáról. Visszacúsíszom egy kényelmesebb testhelyzetbe, és kicsit ellazítom a hátamat, miközben lábaimat a nyaka köré fonva kapaszkodom. Egy pillanatig mozdulatlanul ülök, a lehetőségeimet mérlegelve. Nem akarom annyiban hagyni a dolgot, de nem jut eszembe semmi, amit hatékonyan megtehetnék. Hoznom kellett volna a pisztolyt! Az lett volna az igazi, ha szétlövöm Stonewall Jackson fejét!

Támad egy ötletem. Bal karommal Jackson fejébe kapaszkodva, jobb kezemmel leoldom a vékony gyapjúsálat a nyakamról, és óvatosan rátekerem Jackson fejére, bekötöm a szemét. Hátral megcsomózom.

Így ni.

Most épp olyan vak, amilyen valójában volt.

Így járultam hozzá a történelem revíziójához.

Vajon mit gondolna erről Brill professzor? Szinte hallom rekedtes nevetését.

Aztán óvatosan leereszkedem, az öv segítségével biztonságosan visszaengedem magam a talpazat tetejére, onnan lecsúsíszom az alsó fokokra, majd földet érek.

Kicsit hátralépek, hogy megcsodáljam Vak Stonewall Jacksont. De csalódnom kell. Nem sokat látok a sötétben. Csak a sál két lebegő vége vet árnyékot, tanúsítva, hogy valami nem stimmel.

Mégis elmosolyodom.

Jöjj hát, napfény!

Elégedett vagyok a művemmel.

Csak miután már átmásztam a vaskerítésen, akkor veszem észre a halovány holdfényben, hogy az övem ott maradt a nyakára hurkolva. A francba! Vajon ez nyomravezető jel lehet-e? Nem, csak Lou ismeri majd fel. Egy egyszerű, régi, fekete bőröv. Hadd maradjon ott. Végül is ott van a gyapjúsál is, bár az is szürke és egyszerű, mert igyekeztem a lehető legkevésbé feltűnően felöltözni. Sok férfi hord ilyet, ez sem lesz áruló jel.

Ez nem is sikerült rosszul, igaz?

Egyszerű diákcsínynek tartják majd, azt hihetik, hogy valamelyik rebellis egyetemista kitalálta, hogy elvakítja egy olyan tábornok szobrát, aki egyes embereket másoknál kevésbé értékesnek tartott, aki még háborúzni is hajlandó volt azért a jogért, hogy bizonyos emberekkel embertelenül bánhassanak.

Egy utolsó biccentéssel elbúcsúzom Vak Stonewall Jacksontól, majd megfordulok, és határozott léptekkel elindulok a sírok között.

Hozzád indulok.

A halott gyerekemhez.

Az egyetlen gyerekemhez.

Ne érts félre, te nem voltál kudarc, Joanna.

Elbuktál, de nem voltál kudarc.

Én viszont az vagyok.

Szerettelek.

Büszke vagyok rád.

A sötétben szinte öntudatlanul megtaláltam az utat a sírodhoz, és miközben beszélek, kezemmel végigsimítom sírköved hideg, fehér márványát, aminek semmi köze hozzád.

Ó, Joanna.

Repülj, kicsi lány. Repülnél egy kicsit, kérlek?

Lehet, hogy elbuktál, de legalább megpróbáltad.

Elengedem a márványt, felállok, és lesöpröm a port nadrágomról.

Most rajtam a sor.

Ígéretet tettem neked.

Pap Vera-Ágnes fordítása